

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Qualis sit sanctorum Patrum eloquentia. cap. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

Qualis sit Eloquentia Sanctorum Patrum.

Cap. VIII.

Vernm difficile fortasse videbitur respondere, de Sanctorum Patrum exemplis, re autem ipsa nihil facilius; nam quid ipsi de spumeo dicendi genere, de pompa orationis, de lenocinijs, & calamistris Rhetoricorum censuerint, satis expositum est supra. Deinde obseruanda sunt duo. Primum, quæ fuerit eloquentia eorum tæporum, quibus patres extiterunt, deinde nos habere eorū scripta, non audire voces ad populum, fuere Patres ij, quorum eloquentia celebratur eo tæpore, cum in sæculo (vt ipsi loquuntur) idest inter Ethnicos florebat eloquentia planè corrupta, quæ corruptio non in eo est, quod magis barbare tū oratores loquerentur quā veteres, quāquam & hoc verū est, sed in eo, quod à prisca seneritate, vi, veritateque actionis delapsi erant, ad sentiolarum ineptias, & vocularum flosculos, & compositionis cincinnos, Denique ab animis auditorum, orationem ad aures transtulerant. Quippè, cum perisissent, verè eloquentia præmia, & iam locus prope tantum panegiricis relictus esset; omnem curam non ad victoriam causæ, quam rarò veram tractabant, sed ad ostentationem ingenij conferebant, & illa veterum oratorum verà in foro, siue in curiâ, dimicatio, ad inania declamatorum in scholis simulacra redierat, in quo ludicri multi confenecebant. Qualis autem esset declamantium cura ex Seneca cernitur Qui (ait) declamationem parat, scribit non vt vincat, sed, vt placeat, omnia itaque lenocinia conquirat, argumentationes, quia molestæ sunt, & minimum habent floris, relinquit, sententijs, explanationibusque audientes delinire contentus est; cupit enim se approbare, non causam;] Sequitur autem hoc vsque in forum declamatores, vitium, vt necessaria deserant, dum speciosa sectantur.] Ego de meo adderem verbis Senecæ, etiam nūm, vsque ad templa, vt fructuosa, taceant, dum inania predicant, Plinius etiam de forensi ipso genere dicendi, pudet (inquit) referre, quæ, quam fræta pronunciatione dicantur, quibus quæ teneris clamoribus excipiantur, plausus tantum, ac potius sola Cymbala, & timpana, illis canticis defunt.] Hæc igitur eloquentiæ effigies, potius quam facies; cum eo tempore superesset, & ab eisdem magistris Christiani Ethnicique, declamandi præceptis imbuerentur, inde factum est, vt nonnihil, ex colore eius

Lib. 9. con
trouers. in
proem.

Li. 2. ep. 4.

eius eloquentiæ, quæ tum florebat, ipsis quoque adhæresceret. Neque enim negari potest quin in sancto Hieronymo, Ambrosio, Chrysologo, Nazianzeno, declamatorium quiddam interdum appareat, quod tamen ex disciplina puerilis ætatis habitum ipsi maxime temperarunt; Non ita licet animaduertere in Sancto Augustino cuius eloquentia, quid castius, quid simplicius, quid ad ea quæ ipse tractat accomodatius, atque etiam validius fingi potest? Nam quod Hæreticus Cresconius contus sit, eam tamquam fallacem vocare in invidiam, id ostendit efficacem, non affectatam fuisse, quod Hæretico dolebat. Nec in Chrysostomo quicquam licet declamatorium obseruare & si quid interdum venustius affert, mira prudentia ad utilitatem concionis accomodat, Basilius vero quamuis Attica eloquentia nulli cædat veterum, ea tamen elegantia est verè Atticæ, id est succi plena, grauis, sancta de quo Nazian. Quis potest (inquit) dictionem habuit animi sensa melius interpretatam, ita ut neutro, multorum instar claudicaret, nempe vel metate sermonis expertè, vel sermone mentis inopè?] & mox de eius operibus, Cum Hexameron illius in manus sumo, atque in cor habeo, cum creatore coniungor, & cum martyrum encomia lego corpus aspernor, & cum ijs, qui laudibus efferuntur, animo verborum, atque ad certamen excitior. Cum orationes eas quas de moribus, & benè viuendi ratione scripsit in manu accipio, corpore, & animo purgor, templumque Dei caput efficior, atque instrumentum musicum, a spiritu pulsatum, diuinamque gloriam & potentiam decantans, hoc reconciliator & componor, atque in alium virum migro, diuinitusque componor] Hæc Nazian. de Bas. dictione. Talem vtiq; componores, omnes nanciscantur dicendi vim, quæ auditores ita afficiat, atque commutet. Dixi præterea nos non vocem sanctorum patrum audire, sed scripta legere. Plurimum autem differt stylus scriptionis a vera ad populum actione, quæ etiam scribuntur, quia omni generi hominum, omnique futuro tempore comparantur, elaboratius, limatiusque scribuntur, ut si ipsi cultura suppleat, quod deest ex viuâ voce, quæ ad audiendos animos attentè, & iucundè tenendos plurimum valet. Et illi ipsi qui suas orationes vulgarunt, aliter dixere, aliter ediderunt, qui profitetur. se emendare, & limare, quæ dixerat, ut deinde in vulgus ederet; Adde quod sancti Patres, non solum Christianis, sed etiam scribebant Ethnicis, quos cum scirent vitata

Eloquentia
S. Augustini.

Eloquentia
S. Basilij.
Orat. fune-
bri in laudem
Basilij.

Epist. 20.
lib. 20.

vilitata illa eius ætatis, amariore orationis pictura delectari,
 eorum quoque aliquantum, sibi feruendum gustui, existima-
 bant, duplicem ob causam, tum vt ipsos ad legendum vel au-
 diendum esca illa pellicerent, tum vt ostenderent Christianos,
 qui ob simplicitatem, ante contemnebantur, & ipsos posse si
 vellent comere orationem ac pingere. Lactantius quidem elo-
 quentiæ facultatem, si non qualis fuit Ciceroni, saltem proximi-
 mam optat, vel quod (inquit) magis possent credere homines
 ornata veritati, qui etiam mendacio credunt, capti orationis
 ornatu, lenocinioque verborum, vel certè vt ipsi Philosophi
 suis armis potissimum, quibus placere sibi, & confidere solèt,
 opprimerentur à nobis. Ea quoque propria fuit causa Nazian-
 zeno in poeticum stylum assurgendi, vt Iuliani Apostatæ cona-
 tibus contrairret. Quamquam illa Nazianzeni in soluta quo-
 que oratione, poetica vis, adeo abest à leuitate, tantam & ma-
 iestatem & sanctitatem præferret, vt non poeticum tumorem,
 sed ardorem Propheticum, & afflatum planè diuinum spiret.
 Nam qualis esset eius oratio, ipsemet describit. Nihil (inquit)
 molle, ac remissum, nihil numerosa concinnitate, multitudini
 iucundum eloquar, malam quippè gratiam amatoribus meis
 rependerem, hoc orationis genere vtens, verum admodum ro-
 busta, & acri ac vehementi dicendi ratione vtar, & qua ipsi
 meliõres efficiemini, nimirum à carne ad spiritum translati,
 animisque in altum erecti.] Obseruandum hoc loco & illud est,
 in sanctorum veterum orationibus, non facilè apparere conten-
 tionem quamdam vehementè, si vnum excepias Chrysostomum,
 quæ in loco, nostris temporibus adhibenda est. Quod duplici
 ex causa, vt opinor euenit, primum quia (vt dixi) non ita vt
 habitæ, scriptæ orationes sunt, illa enim maximè refecantur in
 editione, quæ genus hoc contentionum nostrarum habent, ni-
 mis fusæ, explanationes, exclamationes, eiusdemque rei cre-
 bra inculcatio, & similia. Deinde quia ferè Episcopi conciona-
 bantur, quos non decet illa adeo grauis commotio, eaque
 actio quæ comitatur incitatissimam orationem. Adhæc cum
 (vt dixi) philosophorum veterum sermonibus, nostræ hæc cohorta-
 tiones respondeant, etiam sedatum illum, ac moderatum,
 philosophicæ dictionis characterem imitabantur. Sanè fuisse
 orationem, tum disserendi, tum agendi genere, familiarem,
 nomen ipsum, quo plerasq; suarum actionum inscribere, signi-
 ficat. cum vel Homilias Græco, vel sermones latino vocabulo
 appellarunt. Postremò consideranda est ipsa hominum sancti-
 tas,

Lib. 3. inf.
c. 1. initio.

Eloquentia
 S. Nazian.

In Orat. ad
 Iul. Trib. exe-
 quotorem.

tas, & grauitas sententiarum, nam quamquam compositio est
 set interdum elaboratior, talis tamen erat vt appareret, verba
 feruere non dominari, quod facile in S. Leonis maiestate intel-
 ligitur; Sanctitas vero sententiarum cum solida perfectaque
 dicentium sanctitate coniuncta, omnem leuitatis suspitionem
 longissimè remouebat. Ac profectò sic statuendum est, quo
 quisque ornatiùs dicere vult, hoc ei laborandum magis, vt sit
 ipse sanctior, & sanctiora dicat, vt hac opinione leuitatis suspi-
 cionem excludat. Quare ita hoc caput absoluerim, esto San-
 ctus, & loquere vt libet, non dubito quin quoquo modo loqui-
 ris, sis optimè loquuturus. Contra tamen euenire vsu videmus
 vt qui curiosius in facienda oratione occupantur, ij minus po-
 tentur de solida virtute solliciti. Iterum igitur, repeto loqui-
 tur in te spiritus Dei, & sum certus, non defuturam eloquenti-
 vim singularem, quæ auditores ad se rapiat, & attentissimos
 habeat, nam vbi ex abundantia spiritus Dei, os loquitur, verba
 efficacissima, copiosius & ardentius sine dubio fluunt, quam
 quæ stylus humanæ eloquentiæ potuerit excogitare.

Quæ Concionatores iuniores Eloquentia deceat.
 Cap. IX.

Cum ea, quæ hæctenus de nimio oratoris ornatu disseri-
 mus, plerique vera esse concedant, quorundam è iunio-
 ribus restat, vt discutiamus errorem, qui dicitare solet.
 Amènius quoddam, & floridius dicendi genus, florentem de-
 cere ætatem. Quidam & illud addunt, indulgendum prin-
 cipio auribus populi, dum famam, autoritatemque colligant,
 quæ præsidio deinde sit, cum ad conuocandos auditores, tum
 ad agendum efficacius, vbi vero hæc parauerint grauius, san-
 ctiusque dicturos. Quæ si verè considerantur, solum dicuntur
 ad ambitionis, & leuitatis obtentum. Sed etiam si ex animo
 dicantur sententia, proculdubio ex praua opinione dicuntur.
 Quem enim fingimus Euangelicum cõcionatorem? an imber-
 bem aliquem, adolescentem, ex ijs, qui rudimenta in schola-
 sticis declamationibus ponunt, vel apud præfatos olim Romu-
 nos, specimen ingenij, & industriæ nunc funebribus laudatio-
 nibus, nunc accusationibus dabant? satis enim in prima osten-
 sum est parte tam graui muneri, necessariam etiam ætatis ma-
 tueritatem. Nunquam igitur nostri oratoris erit, ætatis ex-
 teneritas, vt illam foscule, & cincinnuli, vt bellaria, & crepus-
 dia

Nō decet iu-
 uenem minus
 grauis Elo-
 quentia.